

Early Journal Content on JSTOR, Free to Anyone in the World

This article is one of nearly 500,000 scholarly works digitized and made freely available to everyone in the world by JSTOR.

Known as the Early Journal Content, this set of works include research articles, news, letters, and other writings published in more than 200 of the oldest leading academic journals. The works date from the mid-seventeenth to the early twentieth centuries.

We encourage people to read and share the Early Journal Content openly and to tell others that this resource exists. People may post this content online or redistribute in any way for non-commercial purposes.

Read more about Early Journal Content at <http://about.jstor.org/participate-jstor/individuals/early-journal-content>.

JSTOR is a digital library of academic journals, books, and primary source objects. JSTOR helps people discover, use, and build upon a wide range of content through a powerful research and teaching platform, and preserves this content for future generations. JSTOR is part of ITHAKA, a not-for-profit organization that also includes Ithaka S+R and Portico. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

GUILIELMI HENR. GRAUERTI
AD
MARCELLINI VITAM THUCYDIDIS
OBSERVATIONES CRITICAE.

Qui auctor dicitur vitae Thucydidis Graecae plenioris, Marcellinus, qua fuerit aetate, patria, vita, etsi certis exputari non possit neque ratiocinationibus neque coniecturis: tamen rhetor certe fuit posterioribus imperii Romani saeculis, non mediocriter quidem imbutus antiquorum utriusque populi scriptorum lectione, neque contemnenda tinctus doctrina rhetorica, sed contorti homo ingenii et confusi, quo nativam, qua plane carebat, simplicitatem magniloquentiae et quaesitae cuiusdam elegantiae fuco compensare studebat, e labentium natura litterarum. Etenim quae de Thucydidis vita et scriptis ibi disputantur, non temere congesta sunt hinc illinc et pro arbitrio consarcinata, sed ex antiquioribus hausta fontibus, virisque praestantibus doctrina ac studio inquirendi accurato, et historiarum scriptoribus ipsis et eiusmodi hominibus eruditis, qui Alexandrinorum ex scholis philologiam duxerant. Inter quos Hermippus est et Polemo, haud exigua in historicis rebus auctoritate uterque, ut patebit inquirenti in eos locos quos conguessit G. I. Vossius de H. Gr., de Hermippo I. 16. p. 103., de Polemone I. 18. p. 119. sqq., quibus, ut in toto opere praestantissimo permulta et supplenda sunt et corrigenda, addendi sunt de Polemone nostri scriptoris loci duo; praeterea Didymi scriptis et

Antylli usus est grammaticorum, qui commentarios scripserant de Thucydide. Deinde opera Hellanici, Herodoti, Xenophontis, Philisti, Theopompi, Timaei, aliorum, manu versaverat assidua. Temerarium est ergo nec ulla ratione comprobatum, siquis Marcellinum ut nullius fidei hominem despiciat, propterea quod parum pateat, quis ille fuerit, quando scripserit et quorum ad auctoritatem. Recte autem maioris hunc libellum operis partem esse ex eius initio viri docti ratiocinati sunt: ac manifestum est ex ipso indice: Μαρκελλίνου περὶ τοῦ Θουκυδίδου βίου καὶ τῆς ιδέας αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὅλης ξυγγραφῆς παρεκβολή. Quocum convenit quae in codice Palatino inscriptio est: Μαρκελλίνου ἐκ τῶν εἰς Θουκυδίδην σχολίων περὶ τοῦ βίου τοῦ Θουκυδίδου καὶ τῆς τοῦ λόγου ιδέας: refert eam Poppo Vol. II. P. I. p. 25. Idem vero Marcellinus insignis est eo quod certa quaedam rhetorum placita, in scholis tradi solita, tenet anxie, ex iisque iudicia sua moderatur; quod doctus, philosophus, eleganti sermone excellens vult videri, eoque nomine nonnunquam egregie apparet ridiculus. Quod quidem imprimis ei accidit quum pallio indutus philosophico reconditae doctrinae sententias immiscet rerumque causas simulato acumine studet explicare, Thucydidem scilicet suum imitaturus. Quo factum est, ut certa quaedam indolis nota et quasi τύπος quidam in hac scriptiuncula expressus sit satis clare. Lege modo initium, quod tale est: Τῶν Δημοσθένους μύστας γεγενημένους δείων λόγων τε καὶ ἀγώνων, συμβουλευτικῶν τε καὶ δικανικῶν νοημάτων μεστοὺς γενομένους καὶ ἱκανῶς ἐμφορηθέντας, ὥρα λοιπὸν καὶ τῶν Θουκυδίδου τελετῶν ἐντὸς καταστῆναι. Ac praecipue formulas adamat quasdam, philosophico sermoni proprias: velut §. 21. ζητητέον δὲ, διὰ τί καὶ Λακεδαιμονίοις παρεῖχε καὶ ἄλλοις, ἐξὸν Ἀθηναίοις μόνοις διδόναι καὶ παρ' ἐκείνων μανδάνειν. καὶ λέγομεν ὅτι οὐκ ἀσκόπως καὶ τοῖς ἄλλοις παρεῖχε· σκοπὸς γὰρ ἦν

αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων συγγράψαι, εἰκὸς δὲ ἦν Ἀθηναίους πρὸς τὸ χρήσιμον ἀπαγγέλλοντας τὸ ἐάντων ψεύδεσθαι, καὶ λέγειν πολλάκις, ὥς ἡμεῖς ἐνικήσαμεν, οὐ νικήσαντες· διὸ πᾶσι παρεῖχεν, ἐκ τῆς τῶν πολλῶν συμφωνίας θηρόμενος τὴν τῆς ἀληθείας κατάληψιν. τὸ γὰρ ἀσαφὲς ἐξελέγχεται τῇ τῶν πολλῶν συναδούσῃ συμφωνίᾳ. Vides pusillum philosophum, qui quae sanus quisque oculis perspicit nullo negotio, festivo ornata ridicule compta tanquam miracula producit: nihil est enim tam ridiculum quam ineptus philosophus. Similia autem multa: §. 4. ἀλλ' οὐκ ἂν εἴποι τις, τί αὐτῷ πρὸς Θουκυδίδην; ἔστι γὰρ οὗτος τοῦτου συγγενής. Poetam agit §. 23.: ἐστρατήγησε δὲ ἀρχέκακον ἀρχὴν παραλαβών. hominem elegantem §. 5. laudat Aeschyli fragmento tragicum spirante in re satis exili. Thucydidem rursus §. 35.: ὁ γὰρ τοῖς ἀρίστοις ἐπαινούμενος καὶ κεκριμένην δόξαν λαβὼν ἀνάγραπτον εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον κέκτεται τὴν τιμὴν, οὐ κινδυνεύονσαν ἐξαλειφθῆναι τοῖς ἐπικρίνουσιν. rhetorem §. 37.s., eum vero neque indoctum nec insipientem: non enim contemnenda monuit quaedam, velut illud de Herodoto δὲ ὀλίγων γὰρ ἐποίησε λόγων ὥς προσωποποιίας μᾶλλον ἥπερ δημηγορίας, et illud quod Thucydidem τὸν ἐψηλὸν χαρακτῆρα φραστικὸν dicit ζηλωσαι ὥς ὄντα τῷ μεγέθει πρέποντα τοῦ τοσούτου πολέμου, siquidem τὸ μέγεθος non solum gravitatem intelliges, sed universam belli naturam grandiore ac tristem; vellem tamen in eo constitisset, nec addidisset quod videt unusquisque qui priora legit: ὃν γὰρ αἱ πράξεις μεγάλαι, καὶ τὸν περὶ αὐτῶν ἔπρεπε λόγον εἰκέναι ταῖς πράξεσιν. In iis quae sequuntur rhetor apparet eruditissimus scholarumque dogmatis apprime instructus. Ac statim conspicis rursum τὸν καλλωπιζόμενον §. 40.: ἵνα δὲ μηδὲ τοὺς ἄλλους ἀγνοῇς χαρακτῆρας, ἵσθι ὅτι..., ac τὸν ποιητισίοντα §. 43.: ὅτι δὲ οὐδὲ Ξενοφώντας ἐστίν, ὁ χαρακτὴρ μόνον οὐχὶ βοᾷ. Praeclare vero mox philoso-

phatur, quum octavum librum a Thucydide paulum aegrotante conscriptum esse dixit, §. 44.: ἀσθενούντος δὲ σώματος βραχύ τι καὶ ὁ λογισμὸς ἀτονώτερος εἶναι φιλεῖ· μικροῦ γὰρ συμπάσχουσιν ἀλλήλοις ὁ τε λογισμὸς καὶ τὸ σῶμα. Quid autem? Cave decipiaris. Nuper partem horum ipsorum, quae perplacent, eam quae incipit a §. 35., Marcellino abiudicarunt, atque alii nescio cui donaverunt. Ego vero nulla opera a me impetro, ut haec non eiusdem esse hominis mihi persuadeam qui priora elaboravit: ὁ γὰρ χαρακτήρ μόνον οὐχὶ βοᾷ. Atque iniquum est certe ac superciliosum, siquis rhetorem omnium elegantissimum, in quo exornata est acumine philosophico et ingenio poetico doctrina rhetorica, nude velit narrare quae paucula de auctoris vita cognosci possunt, neque addere suum de eius ingenio operumque praestantia iudicium, summi illud certe faciendum: quum praesertim idem nec iuniores paullo homines neglexerint, sed in omnibus eiusmodi vitarum libris ea soleat esse ratio, ut primum de auctoris vita, dein de operum eius virtutibus exponatur: quae eadem huius erit commentarii, si priores sectiones quadraginta quinque Marcellino permiseris. Neque vero ulterius progredi poteris. Nam quae sequuntur §. 45, ἀπέθανε δὲ — ἐν τῇ Θοράκῃ, repetitio inest eorum, quae §. 31 — 33. uberius disputata erant. Idem magis etiam insigne est in sequentibus ἰστίον δὲ ὅτι... (cf. §. 21. s.), in quibus adeo haec verba διὸ καὶ ἀπεχθάνεται τῷ Κλέωνι καὶ ὡς μεμνηνότες αὐτὸν εἰσάγει πανταχοῦ pugnant cum illis quae §. 26. dicta sunt: ἔγραψε δ' οὐδ' οὕτω μνησικακῶν τοῖς Ἀθηναίοις (quod forsitan contra Dionysium monetur Halicarnassensem de Thuc. iud. p. 920., ad Pomp. epist. p. 774.), ἀλλὰ φιλαλήθης ὢν καὶ τὰ ἡδὴ μέτριος, εἴ γε οὔτε Κλέων παρ' αὐτῷ οὔτε Βραχίδης ὁ τῆς συμφορᾶς αἴτιος ἀπέλαυσε λουδορίας, ὡς ἂν τοῦ συγγραφέως ὀρδιζόμενον. Mox nova incipit de ingenio eius disputatio, postquam hic quoque de vita Thucydidis

dictum erat, eaque satis copiosa: et disseruntur similia prioribus; mentio fit Gorgiae Leontini, cuius in Thucydide imitationem Marcellinus ex Antyllo commemoraverat §. 36. Differt autem nimium quantum huius hominis dicendi ratio a fucosa Marcellini doctrina, ut vel sola suum prodat auctorem. — At, videsis, denuo ingreditur similis dissertatio §. 54. sqq., ac rursus primum de vita auctoris, tum de operis eius excellentia dicitur, congruenter maximam partem Marcellino, propriis tamen novisque quibusdam sentiis, nec iis omnino despiciendis; sermone hoc quoque magnopere diverso ac rhetorem significante doctum.

Quae quum ita sint, haud falso tres huius libelli partes distinguere videor, quarum prior tantum Marcellini sit, §. 1 — 44., reliquae duae aliorum hominum ignotorum, e Marcellino partim compositae, ut prooemia interpretando Thucydidi (quod de altera evincunt haec verba §. 52. *κατὰ μέρος ἐπιδεῖν πειρασόμεθα*), postea vero in codice adscriptae antiquiori libello a docto quodam domino, propterea quod quaedam in iis nova inessent, ut in tertia aetatis Thucydidis definitio, in altera quae de fabulis dicuntur, eaeque in unum denique confectae corpusculum: id quod in talibus scholiastarum scriptionibus saepe factum esse constat, neglecta quae adscripta fuerat vocula *ἄλλως*. Neque fugit hucusque accurate inspicientes, hunc libellum e diversorum auctorum reliquiis esse consarcinatum: sed vidit primus vir doctus quidam, cuius non additum nomen est, in diario litterario Hagensi Tom. IV. p. 249., a Fabricio laudatus Bibl. Gr. Vol. II. p. 721., qui tamen secundae particulae initium constituit §. 46., quod fieri nequit, tertiae §. 50., quod ipsum perturbat iustum ordinem. Hoc tamen neque hodie capere me fateor, qui factum sit, ut Heilmannus, prudentissimus alioqui vir, in commentatione de Thucydidis ingenio ac dicendi genere, in qua multa ceterum egregie atque acute, nec nimia verborum abun-

dantia, disseruntur, p. X. (— LXVIII. ed. nov.) hunc nimium putet honorem haberi Marcellino, quod, quouiam repetantur bis ac ter eadem et secum pugnantia proferantur, inde diversos aliquis auctores velit statuere: quamvis enim Marcellinus, impeditae homo mentis fuerit, tali modo ineptit scriptor nullus, nedum rhetor eruditus. Popponis autem cur non sequar iudicium (Vol. I. P. I. p. 21.), ex iis quae disputavi apparet.

Iam vero, quem iure hoc nomine vocare licet, Marcellinus quum primarius nobis exstet fons atque uberrimus, ex quo ea, quae de Thucydide sciri possunt, hauriantur: dolendum est certe, quod haecce commentatio non tantum ex quo primus eam edidit Aldus, lacunis corruptelisque depravata multis atque ingentibus in lucem prodiit, verum nec postquam Casauboni ingenium ac doctrina emendavit nonnulla, alia ex Suida supplevit, virorum doctorum quisquam dignatus est operam in ea ponere emendatricem. Quod quidem adeo verum est, ut, quanquam collato nuper etiam novo codice Palatino, ne antiquiorum quidem ope coniecturarum vitiis eam purgarint, sed depravata quam emendata exhibere maluerint. Quare quum ego, oblata forte tractandae eius paullo accuratius occasione, locos nonnullos emendatione haud improbabili restituisset mihi viderer, atque de vita Thucydidis, nondum ea satis diligenter pertractata, quaedam observasse noviter: admodum acceptum fuit quod hoc loco exiles hasce copias explicandi data est potestas. Itaque lege et iudica.

In ipso opusculi initio Marcellinus postquam de Thucydide se esse dicturum enuntiavit, tanto eum interprete dignum esse his verbis eloquitur: πολλὸς γὰρ ὁ ἀνὴρ τέχναις καὶ κάλλει λόγων καὶ ἀκριβείᾳ πραγμάτων καὶ στρατηγία καὶ συμβουλαῖς καὶ πανηγυρικαῖς ἐποθέσειςιν. Ubi quid, quaeso, hoc est πολλὸς ὁ ἀνὴρ στρατηγία, excellit imperio? quasi vero haec scriptoris virtus esset: nec illud, opinor, spec-

tavit, quod Brasidas Thucydidi belli duci Amphipolin praeripuit (Thuc. IV. 104.). Neque expeditur difficultas eo quod nuper ex Suida v. *Θουκυδίδης* et cod. Pal. vulgavit Poppo, *στρατηγίαις*, imo magis etiam impeditur. Et quales *συμβουλαί*? Sensit Casaubonus, qui *συμβουλευτικαῖς* proposuit: nec sufficit ad Suidam relegasse, qui aut ipse corruptus est in hoc quoque loco, aut corruptum exscripsit librum. Illud probarem, nisi *στρατηγίαι* offenderent. Emendandum censeo: πολλὰς γὰρ ὁ ἀνὴρ — καὶ στρατηγικαῖς συμβουλαῖς (aut, si mavis cum Suida, *συμβουλίαις*,) καὶ πανηγυρικαῖς ὑποθέσεσιν. Nempe intelligit rhetor tales imprimis orationes, quales sunt Archidami prior (I. 80. sqq.), Periclis prior (I. 140. sqq.), tertia (II. 60. sqq.), Niciae qua bellum Siculum dissuadet (II. 9. sqq.), Alcibiadis, qua suadet (II. 16. sqq.), Hermocratis prior (IV. 59. sqq.), altera (VI. 33. sqq.). Illustrat quid sibi voluerit ipse §. 42., quem locum quin Casaubonus respexerit nullus dubito: *ἐξαιρέτως δὲ ἡ Θουκυδίδου [γραφὴ] ἐν τοῖς τρισὶν εἶδεσιν ὑποπίπτει, τῷ μὲν συμβουλευτικῷ, διὰ τῶν ὅλων δημηγοριῶν, πλὴν τῆς Πλαταιέων καὶ Θηβαίων ἐν τῇ τρίτῃ, τῷ δὲ πανηγυρικῷ διὰ τοῦ ἐπιταφίου κτλ.* ubi vides etiam quae sint *πανηγυρικαὶ ὑποθέσεις*.

Quod sequitur inde a §. 3., Pherecydis fragmentum, non solum in fine vulnere laborat, eoque insanabili, ut videtur, propterea maxime quod Miltiadis Chersonesitae pater Cypselus quem in illa maiorum serie locum obtinuerit, non perspicitur, sed nomina etiam continet plura singularia, corrupta haud dubie aliquantum, ut *Ὀλῖος*, *Λύκης*, *Τέφων*. Quae quomodo emendanda sint, suspicari quidem possis, scire non possis. Illud autem scio, formam nominis *Ἐπίδνκος* esse nullam, ac veram *Ἐπίδνκος* esse restituendam.

Lacunis depravata sunt cum aliae huius libelli partes, tum vero imprimis ea quae sequitur inde a §. 13. Quarum

quum ex Suida quasdam expleret Casaubonus, etiam post verba ἀποφεύγει δὲ inseruit καὶ τούτους καὶ. Ac sane excidisse tale quid opus est. At vero pro eo quod statim habes στρατηγός, Aldina, Florentina, Basileensis exhibent κατήγορος, Palatinus codex κατήγορτος: quae mira sane notionum esset confusio. Potius in prioribus excidit, puto, τοὺς κατηγόρους καὶ, unde adscripta serius vox κατηγόρους vera veram e legitima sede expulit ipsaque non legitimam occupavit.

Sequitur locus satis celeberrimus §. 15. sqq., de patris Thucydidis nomine, qui talis legitur: παρέσχε δ' ἡμῖν τὴν ἁλῶς αὐτὸς ζήτησιν, μηδεμίαν μνήμην περὶ τοῦ γένους πεποιημένος. μὴ ἀγνοῶμεν δὲ τοῦτο, ὅτι Ὁρολος ὁ πατήρ αὐτῶ ἐστὶ, τῆς μὲν πρώτης συλλαβῆς τὸ ρ ἐχούσης, τῆς δὲ δευτέρας τὸ λ. αὕτη γὰρ ἡ γραφή, ὡς καὶ Διδύμῳ δοκεῖ, ἡμάρτηται. ὅτι γὰρ Ὁρολός ἐστίν, ἡ στήλη δηλοῖ ἡ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ κειμένη, ἐνθα κεχάρακται Θουκυδίδης Ὁρόλον Ἀλιμοῦσιος ἐνθάδε κεῖται. πρὸς γὰρ ταῖς Μελιτίσι *) πύλαις καλουμέναις ἐστὶν ἐν Κοίλῃ τὰ καλούμενα Κιμώνια μνήματα, ἐνθα δέικνται Ἡροδότου καὶ Θουκυδίδου τάφος. εὗρίσκεται δηλονότι τοῦ Μιλτιάδου γένους ὄντως. ξένος γὰρ οὐδεὶς ἐκεῖ θάπτεται. Iam quum ceteri scriptores uno ore omnes patrem Thucydidis Ὁλορον nominent, Ὁρολον nullus, eademque scriptura apud Thucydidem IV. 104. in omnibus exstet codicibus: lis exorta est inter viros doctos, eo quod columnae illi permultum tribuendum censebant, ita ut ipse G. I. Vossius Inst. Or. II. 13. 3., de Hist. Gr. I. 4., eumque secu-

---

*) Verissime sic emendavit Henr. Stephanus, simulque Casaubonus, e Pausania et nostrae vitae locis aliis, pro vulgato *Μελιρίσι*, quod nescio qua pertinacitate revocavit Poppo Vol. I. P. I. p. 318. Sed nimirum hoc illud est, quod nostra aetate codicum lectioni vel corruptissimae inhaerere quam certis summorum virorum emendationibus vitia tollere malunt.

tus Fabricius Bibl. Gr. Tom. II. p. 722. ed. Harl., Marcel-
lino ac Didymo, ut putabant, fidentes verum nomen cre-
diderint esse Ὀρολον. Tu vero ipsa quae adscripsi verba
considera paullo accuratius. Quid enim significant illa
αὕτη γὰρ ἡ γραφή ἡμάρτηται? Verterunt quidem *haec
scriptura serius depravata est*. At ἀμαρτάνειν apud Grae-
cum hominem ullum esse *depravare*, nego confidenter.
Ac pone, fieri posse, quod non potest: quam absurde ita
loquetur: » pater eius Orolus fuit; haec enim scriptura
postea depravata est. « Quorsum enim? et in quidnam de-
pravata? — Igitur ἡμάρτηται nihil est nisi *falsa est*, ge-
nuina vocabuli significatione, ac Passivi Perfecti forma, ut
πεποιημένος proxime: qui quidem Passivi pro Medio atque
Activo usus apud scriptores notae vel optimae non est in-
frequens. Quodsi hoc verum est, perturbatum habes to-
tum locum: » pater eius Orolus fuit: haec enim scriptura
falsa est. « Haerentem te video. Sed supersunt quae au-
geant angustias. Quid enim est, quod ipse Marcellinus,
quamvis acriter hic Ὀρολον defendens, aliis locis quatuor
cum ceteris patrocinetur Oloro: §. 2. Θουκυδίδης — Ὀλ-
ορον μὲν προῆλθε πατρός, τὴν ἐπωνυμίην ἔχοντος ἀπὸ
Ὀλόροιο τοῦ Θρακῶν βασιλέως. eundem Ὀλορον dicit
§. 11., Thucydidis patrem rursus §. 28. Deinde mirandum
esset certe, si Marcellinus, quum tanta diligentia Thucy-
didem perlegisset suum, memoriaque probe teneret, id quod
perspicitur ex permultis quibus Thucydidea laudat locis,
illius non meminisset loci, ubi se ipse scriptor vocat τὸν Ὀλό-
ρον. Nihil enim intellexerunt qui verbis μηδεμίαν μνήμην
περὶ τοῦ γένους πεποιημένος eum illius revera non memi-
nisse volebant comprobare: haec enim ad eius cum Mil-
tiadis gente consanguinitatem spectant. Ac tenuisse eum
mente illa Thucydidis verba, sine ulla dubitatione demon-
stratur §. 23., ubi ex ipso scriptore eandem illam narra-
tionem refert, ad quam ea pertinent. Denique etiam hoc

mirationem facit, quod idem epigramma, quo adversarios confutare vult Marcellinus, quum a duobus aliis biographis laudetur, Ὀλορον exhibet, non Ὀρολον, a tertiæ particulae auctore ignoto §. 55., vel potius ab Antyllo grammatico doctissimo, cuius ipsa verba dari inde a καὶ στήλη δὲ ad ἐπιγράμματα, iniuria praetermissum est, atque ab alterius vitae scriptore anonymo §. 10. Quid igitur fiet? Emendandum est: et quidem, ut ego mihi persuasum habeo, hac ratione: μὴ ἀγνοῶμεν δὲ τοῦτο, ὅτι Ὀλορος οὐκ Ὀρολος ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐστὶ, τῆς μὲν πρώτης συλλαβῆς τὸ ρ ἐχούσης, τῆς δὲ δευτέρας τὸ λ. αὕτη γὰρ ἢ γραφὴ, ὥς καὶ Διδύμω δοκεῖ, ἡμάρτηται. ὅτι γὰρ Ὀλορός ἐστίν, ἢ στήλη δηλοῖ ἢ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ κειμένη, ἐνθα κεχάρακται Θουκυδίδης Ὀλ'όρον Ἀλιμούσιος ἐνθάδε κείται. κτλ. Sic omnia iusto procedunt ordine: ac manet quidem illud, quod nonnulli patrem Ὀρολον dixerant; illi vero, similitudine litterarum ad transponendum decepti, planissime refelluntur testimonio columnae, satis utique certo. Neque incusabis, opinor, audaciam quod et his nomen Ὀρολον in Ὀλόρον mutaverim, et Ὀλορος οὐκ verba inculcaverim, si quantis lacunis corruptelisque hic praecipue locus laceratus misere iaceat, reputaveris. Proxime post δοκεῖ οὖν τισιν aliquid deest; alias lacunas modo monstravi. Ac paullulum progrediens aliud in ulcus incidet: ut enim sana putem verba ἐνθα δέικνται Ἡροδότου καὶ Θουκυδίδου τάφος, a me impetrabit nemo: neque enim adeo socordi animo fuit rhetor iste, ut, quum statim subiecturus esset ξένος γὰρ οὐδεὶς ἐκεῖ θάπτεται, Herodotum ξένον fuisse non recordaretur: nec de Herodoti sepulcro Athenis exstructo quidquam notum est: certe nomen eius aut male sane inculcatum est aut ex ignotiore corruptum *). Ac facillime quidem Ὀλορος οὐκ per simile

---

*) Offenderunt quidem etiam in verbis εὐρίσκειται δηλονότι τοῦ

verbum proximum Ὅρολος intercidit: quod quum factum erat, scriba aliquis semidoctus idem nomen quod corruptum opinabatur, his corrigendum censebat. Namque tritum esse hunc librum a grammatico aliquo, manumque passum emendaturientem, non solum multis scripturae discrepantiis patet, sed perspicitur evidentissime ex codice Palatino, qui verbis pro arbitrio transpositis ac singulari scribendi genere aliisque variis lectionibus in diversum a ceteris magnopere abit.

Quod §. 18. ex Hermippo traditur, Thucydidem etiam cum Pisistratidis affinitatis vinculo iunctum fuisse (id quod etiam scholiasta affirmat Thucydidis ad I. 20.), pro commento reiectum est, ut inde quidem orto quod Thucydides Hipparchum tyrannum occisum esse ab Harmodio et Aristogitone his negarit: quales quidem coniecturas facere more scholiastarum non ita est difficile. Praestat vero quum recte illud Hermippum tradidisse ac vere poterit evinci. Scribit autem ita Plutarchus Solone p. 83. D.: τὸν δὲ Σόλωνά φασιν ἀποδείξαι τοῖς δικασταῖς ὅτι Φίλαιος καὶ Εὐρυσάκης Αἰαντος υἱοὶ, Ἀθήνησι πολιτείας μεταλαβόντες, παρέδοσαν τὴν νῆσον αὐτοῖς, καὶ κατώκησαν ὁ μὲν ἐν Βραυρωνί τῆς Ἀττικῆς, ὁ δὲ ἐν Μελίτῃ καὶ δῆμον ἐπώνυμον Φιλαίου τῶν Φιλαῖδων ἔχουσιν, ὃθεν ἦν Πεισίστρατος. At Herodotus VI. 55.: ἐδυνάστευε καὶ Μιλτιάδης ὁ Κυψέλον, ἐὼν οἰκίης τεθριπποτρόφον, τὰ μὲν ἀνέκαθεν ἀπ' Αἰακοῦ τε καὶ Αἰγίνης γεγονώς, τὰ δὲ νεώτερα Ἀθηναῖος,

---

Μιλτιάδου γένους ὄντως, ac pro *ὄντως* legere ὦν iubet Poppo: melius fortasse post *ὄντως* addideris ὦν, quippe quod facillime exciderit propter litteras *ως*. Potest tamen talis quoque Participii ὦν omissio commode ferri, structurae genere apud Graecos satis obvio, (ut apud Thucydidem, quem imitari studet noster, velut I. 10. *πεποίχε γὰρ κτλ.*) ac Latinis satis frequentato, ut Nepoti Dione: multorum annorum tyrannis magnorum opum putabatur.

Φιλαίου τοῦ Ἀλάντος παιδὸς γενομένον πρῶτον τῆς οἰκῆς ταύτης Ἀθηναίων. Consentit omnino Pherecydes apud Marcell. §. 3., ubi tamen corruptum est nomen Φιλαίας, quod corrigendum esse vidit Wesselingius ad Herod. l. l. Quoniam autem Philaeus idem et in Pisistrati pago avus et in gente Miltiadis, adeo ut in pago Melite habitavisse dicatur apud Plutarchum et πρὸς ταῖς Μιλιτίσι πέλαις fuerint gentis Miltiadiae monumenta: iure aliquis coniiciat affines hac ratione horum virorum excellentium fuisse familias. Attamen quum δῆμος dicantur Φιλαῖδαι apud Plutarchum atque alios quoque, unde in pagorum tabulam eos recepit Corsinius F. A. T. I. p. 246., nonnihil dubii restabat. Quod quidem tum demum remotum est, quum exponentem sibi me coniecturam meam Niebuhrius fecit certiore, plures qui δῆμοι dicantur apud ipsos veteres, nomine in ἰδαί terminante, non fuisse δῆμους, sed gentes, atque eo permagnum pagorum minui numerum, eumque multo maiorem eo quem Clisthenes esse voluerit, centum constituens. Iam vero alia etiam expeditur difficultas. Tradit Pausanias I. 23.: Οἶνοβίον ἔργον ἐστὶν εἰς Θουκυδίδην τὸν Ὀλόρον χρηστόν· ψήφισμα γὰρ ἐνέκησεν Οἰνόβιος κατελθεῖν ἐς Ἀθήνας Θουκυδίδην. Quid enim, quum exulibus post belli finem omnibus reditus datus sit (quod Xenophon quoque tradit Hellen. II. 2. 20., 23.), singulari opus erat plebiscito ad Thucydidem revocandum? Evidens hoc est, et recte intellexit Kruegerus quoque in Comment. crit. et hist. de Thuc. part. postr., adiectis ipsius editioni Historiographicorum Dionysii Hal., p. 248. Ac rectissime quidem eo ille explicat, quod Pisistradidam fuisse Thucydidem tradiderunt Hermippus et scholiasta Thucydidis, et apud Marcellinum §. 32. Zopyrus, Pilocho et Demetrio Phalereo auctoribus, Athenienses scripsit reditum permisisse exulibus, et quidem μετὰ τὴν ἥτταν τὴν ἐν Σικελίᾳ (quae permutatio est cum clade ad Aegos flumen) πλὴν τῶν Πει-

στρατιδῶν. Hoc igitur nunc quidem coniunctis Plutarchi loco et Herodoti evidentius est multo, omnique, opinor, liberum dubitatione.

Doctores fuisse Thucydides Anaxagoram philosophum et Antiphontem rhetorem, Marcellinus tradit §. 22. De Antiphonte testantur qui vitam Antiphontis scripsit (Reiskii Orator. Att. VII. p. 603.), alter Thucydidis biographus anonymus, Suidas, Hermogenes. Pugnat autem manifesto Pseudo-Plutarchus vit. X. Rhetorum in Antiph. T. II. p. 832. E.: *Κακίλιος δὲ ἐν τῷ περὶ αὐτοῦ συντάγματι Θουκυλίδου τοῦ συγγραφέως μαθητὴν τεκμαίρεται γεγονέναι, ἐξ ὧν ἐπαινεῖται παρ' αὐτῷ ὁ Ἀντιφῶν* (VIII. 68.). Quod primum per temporum rationes fieri nequit: nam decem fere annis Antiphon Thucydidem aetate praecedebat, quum ipse natus sit Ol. LXXV. 1. vel 2., hic Ol. LXXVII. 2. Ac magis absurdum propterea est, quod Thucydides summo loco ortus ludimagisterio functus est nullo. Quapropter ut Caecilio ingentem hunc errorem tribuam cum Gottlebero, ad Plat. Menex. c. 3., non adducor: fuit enim Caecilius ille rhetor et philologus doctissimus, Dionysii Halicarnassensis familiaris, ac singularem librum scripserat de Antiphonte, ut a tali eum errore, quo rationes vitae illius universae perturbari deberent ac distorqueri, sibi cavisse satis certo possis affirmare. Quid quaeris? Docent ipsa Plutarchi verba, latere hic vitium: « quoniam Thucydides Antiphontem laudat, Antiphon discipulus fuerit Thucydidis necesse est.» Namque ut illud merito datur pietati, siquis ipse scriptis inclarescens magistros suos laudibus fert, seque sua illis debere profitetur: ita inauditum erit hoc, siquis e laudibus, quibus alter alterum extollit, hunc illius discipulum fuisse coniiciet. Iam vero angustiis illis chronologicis adductus Tylor Lect. Lys. (v. Reisk. Orat. Gr. Vol. VI. p. 271.) *διδάσκαλον* legi iussit pro *μαθητὴν*, in Codicibus Vulcobii et Turnebi, quorum varias

lectiones Wecheliana editioni habes adiunctas, eam emendatam lectionem inveniri opinatus: idque ambabus amplexus est Petri van Spaan persona indutus Ruhnkenius, in Dissert. de Antiphonte (Reisk. Orat. Vol. VII. p. 803.). At vero illae scripturae discrepantiae, editionum margini olim adscriptae, incertum est admodum utrum revera ex codicibus excerptae sint, an ingenio debeantur virorum illorum doctissimorum, sive omnes sive ex parte. Sin autem revera ex codice aliquo illa lectionis varietas enotata est, mire nostram confirmat emendationem, qua apud Plutarchum pro *μαθητῶν* restituimus *καθηγητῶν*, vocabulo apud posteriores imprimis scriptores de doctore admodum usitato, ut *καθηγεῖσθαι* de docendi munere: quod quidem et in *μαθητῶν* corrumpi et usitatioe verbo *διδάσκαλος* in margine explicari commode poterat: illud fieri posse, evincit locus Aristidis Or. adv. Lept. §. 40., ubi Marcianus liber *ἐξητοῦ*, verum *ἐξηγητοῦ* Vaticanus. Photio autem quid sit faciendum, qui cod. CCCIX. p. 486. ed. Bekk. eandem lectionem exhibet, in medio relinquo: potest enim et ipse corruptus esse, potest ex corrupto codice hausisse, quod illa iam aetate accidit saepissime.

Quod nostro tempore facere solent qui scriptorem aliquem edunt antiquum, ut summis eum laudibus efferant, omnique ratione excellentem ostendant, atque quidquid opprobrii ab aliis coniectum in eum est, etiamsi non iniuste, ut ab eo amoveant summa ope enitantur: idem iam Marcellinum videmus instituisse, tum infra inde a §. 33. virtutes Thucydidis exponentem non sine facundia nec doctrina, tum §. 26. sqq. illud evincere conantem, eum non scripsisse iratum patriae propter ea quae ipsi acciderint incommoda, sed veritati studuisse, ac temperanti fuisse animo: qua in re aut contra Dionysium Hal., ut supra suspicatus sum, aut contra alium quem proliatur. Quod ut magis extollat, ponit exempla aliorum scriptorum, qui

aut ira aut studio veritati minus consuluerint. In his commemorat etiam Philistum: Φίλιστος δὲ τῷ νέῳ Διονυσίῳ τοῖς λόγοις πολεμεῖ. Quod verum non est ulla ratione. Constat enim inter omnes, Philistum iunioris Dionysio maximè familiarem, in eo omne studium collocasse suum, ut calumnias ab illo amoveret atque ei quacunque posset ratione patrocinaretur. Eam vero controversiam ego sic existimo tolli optime posse, ut emendes: Φίλιστος δὲ τῷ νέῳ Διονυσίῳ τοῖς λόγοις συμπολεμεῖ. Syllaba συμ facile excidit scribae vel incuria vel in rariore vocabulo ignorantia. Saepissime enim in codd. praepositiones a librariis omissae reperiuntur: qua ex observatione Hermannus egregie restituit locum Aristophanis Nub. 1577.; cf. eund. ib. v. 985. Ex eodem autem usu frequenter dicuntur συμμαχεῖν, συναγωνίζεσθαι, similia.

Quae veterum scriptorum plerisque evenit mala sors, ut de vita eorum perpauca sciamus nec ea satis certa, de ea Thucydides non est quod queratur. Plurima enim testimoniis fide dignis possunt firmari: controversia est in paucis. Quorum in numero praecipue referenda sunt quae scire cupias de mortis eius et tempore et loco. Ac fuit ea de re apud ipsos veteres dissensio: Marcellinus §. 31. sqq. quosdam refert credidisse, Thucydidem in Thracia diem obisse supremum; Didymum vero ex Zopyri testimonio scribere, Athenis illum perisse morte violenta. Illos documentum inde afferre, quod corpus eius Athenis non sit humatum: hoc enim indicari ἐκρίθη in tumultu eius posito, ex more Atheniensium: τοῦ κενοταφίου δὲ τοῦτο γνώρισμα εἶναι ἐπιχώριον καὶ νόμιμον Ἀττικὸν τῶν ἐπὶ τοιαύτῃ δυστυχίᾳ τετελευτηκότων καὶ μὴ ἐν Ἀθήναις ταφέντων. Est autem quid sit ἔκριον primum explicandum: qua in re mire hallucinati sunt viri docti, ut Petitus ad leges Atticas p. 562. Res ex duobus Eustathii locis plane potest confici. Is enim ad Od. ι. 64. p. 1614. καὶ Ἀθηναῖοι δὲ,

inquit, *κενοτάφιον ποιοῦντες τῶν ἐν θαλάσῃ ἀπολλυμένων κατήεσαν, φασί, περὶ τὸν αἰλιατὸν, καὶ φωλοῦντες τρίτον αὐτῶν τὰ ὀνόματα, οὕτως ἀπεχώρουν*. Idem alio loco ad Od. γ. 353. p. 1472. init. *ἱκρίον* dicit nonnunquam significare idem quod *ἰστὸν*, malum. Quocum facit Hesychius v. *Ἰκρία*: καὶ τὰ ὀρθὰ ξίλα τὰ ἐπὶ τῆς πρύμνης καὶ πρῶρας. ubi cf. quos laudat Albertius, scholiastam Homeri et Eustathium tertio loco. Cenotaphium ergo eorum qui in mari perierant, malo insignebatur, apte vero ac iuste: quod mox in omnes alibi quam domi mortuos translatus est. Quodsi usitatus ille Atheniensium mos erat, ac revera in Thucydidis tumulto malus conspiciebatur, sane non levi argumento se tuebantur illi qui eum Athenis interisse negabant. Obstatem vero repugnabant alii, eo usi documento, quod exules Athenas redisse diserte dicerent Philochorus et Demetrius. Atque hactenus quidem perspicitur utrorumque argumentatio. Quod vero sequitur, omnia perturbat: *ἐγὼ δὲ Ζώπυρον ληρεῖν νομίζω, λέγοντα τοῦτον ἐν Θράκῃ τετελευτηκέναι, καὶ ἀληθεύειν νομίζῃ Κράτιππος αὐτόν*. Qui enim modo Thucydidem Athenis mortuum esse affirmavit, iam Thraciam ponit. Quapropter Poppo Vol. I. P. I. p. 31. pro *Θράκῃ* corrigendum *Ἀττικῇ* putavit. Atque sententiae quidem eo fiet satis: quod quum negat Dahlmannus Quaest. histor. T. II. p. 216. not., totum locum non satis accurate pertractasse videtur. Verum autem, ut omittam, tum *Ἀθήναις* scripturum Marcellinum fuisse, ut supra, haec mira est emendandi via, ut nulla ipsorum verborum habita ratione, quod per sententiam requiritur, corrigas. Ac mihi quidem videtur, post verbum *νομίζω* excidisse *οὐ*: «ego vero ineptire puto Zopyrum, qui neget Thucydidem in Thracia obisse.» In causa fuit *ω* postremum verbi praecedentis. Neque ita inaudita est, quamvis videatur, omissio particulae negativae in codicibus tam Graecis quam Latinis, quod dubitanti in

quovis scriptore ostendent variae lectiones. Praeterea autem aliud est, in quo haereo. Quorsum enim haec: καὶ ἀληθεύειν νομίζη Κράτιππος αὐτόν-? Fuit is aequalis Thucydidi, si vera prodidit Dionysius Hal. de Thuc. Iud. p. 847. Qua ergo ratione testari poterat, Zopyrum, qui multo post vixit (neque enim Zopyro Byzantio, qui Ptolemaei Philadelphi aetate vixit, antiquior notus est quisquam qui tale quid tradere potuerit: v. Voss. de Hist. Gr. III. p. 424, sq.), de Thucydide vera narrasse? Neque etiam vivos scriptores laudare antiqui solebant; nec iam tum temporis doctas de magnorum virorum vitis commentationes elaborabant, quales Alexandrinorum aetate. Quid ergo? An corruptum dicemus nomen Κράτιππος? an συνακμάσας apud Dionysium? aut contortam putabimus locutionem Marcellini ἀληθεύειν νομίζειν pro τὸ αὐτὸ λέγειν? an male eum cepisse Didymum, qui nihil nisi idem affirmasse Cratippum tradiderit? Non liquet: mittamus ergo. Iam quod ad quaestionem illam attinet ipsam, Plutarchus ab eorum parte stat, qui in Thracia obisse eum asseverabant. Sic enim Cimone p. 480. D.: καὶ τελευτῆσαι μὲν ἐν τῇ Σκαπτῇ ἔλῃ (τοῦτο δ' ἐστὶ τῆς Θράκης χωρίον) λέγεται, φονευθεὶς ἐκεῖ μνημα δ' αὐτοῦ, τῶν λειψάνων εἰς τὴν Ἀττικὴν κομισθέντων, δέικνται παρὰ τὸν Ἑλληνικῆς τῆς Κίμωνος ἀδελφῆς τάφον. Obscurius paullo Pausanias I. 23.: καί οἱ δολοφονηθέντι, ὥς κατῆι, μνημὸς ἐστὶν οὐ πόρρω πολὺν Μελιτίδων. sed dixeris tamen eum Athenis interfectum cogitasse. At vero videntur sua ipsorum doctrina decepti esse qui hoc statuerent. Nam quod in eo omne ponunt rei pondus, ut Athenienses redditum exulibus permisisse finito bello demonstrant, Philochoro advocato et Demetrio (apud Marcell. l. l.), id satis ostendit putasse eos, negare qui secus iudicarent, Thucydidem unquam ab exilio esse revocatum. Quod tamen nihil urgebat ut facerent. Poterat enim ille redisse, mox autem, quoniam bona sua atque aurifodinas

in Thracia reliquerat, eamque diuturna commoratione posset habere patriam, eodem reversus esse ac per vim obisse. Ducit huc illud quoque, quod non Athenis eum interisse, quanquam diversis locis, alii quoque auctores duo memoriae prodiderunt. Apollodorus enim apud Stephanum Byz. v. Παρπάρων eum Parparone Aeoliae urbe mortuum esse scripsit; Timaeus in Sicilia (Marcell. §. 33.): ex quibus falsum quidem maxime hoc est; at habitavisse per tempus in Sicilia Thucydidem, id quod idem tradiderat Timaeus (Marc. §. 26.), nec cum Marcellino nec cum viris doctis reiecerim: poterat enim illuc se contulisse dum exsul in Thracia habebat domicilium, visendae terrae causa memorabilis: poterat cupidine incendi Siciliae cognoscendae, tum maxime quum ea insula, antea quoque conspicua, recenti Atheniensium clade funestissima atque in omne reliquum notabili insignior multo erat facta, certe quae Thucydides ipse de bellis Siculis scripsit, summopere *αὐτοψίαν* significare videntur; atque credes facile, virum tanta omnia accurate perscrutantem non neglexisse illud praeceptum, a cunctis historiarum scriptoribus ipso antiquioribus observatum, nosse debere terras qui dicere de iis vere cupiat. Verum haec accipe, ut placet. Mihi autem illa disputanda erant, ad substruendum quaestioni fundamentum ei, ad quam proprie tendebam. Quae quidem est de eo tempore quo Thucydides opus istud praeclarum elaboraverit: quacum alia coniungi debet, haec, qua ille aetate decesserit. Nimirum natus est Thucydides, e notissima Pamphilae computatione (apud Gell. N. A. XV. 23.), Ol. LXXVII. 2.: cui convenient, quod Eusebius florentem eius aetatem ponit ad Ol. LXXXVII. 3., quod Praxiphanes apud Marcellinum §. 29. aequales eius fuisse scribit Platonem comicum, Choerilum epicum, Agathonem tragicum, alia. Est autem pulsus in exilium anno belli octavo (Thuc. IV. 104. sq. coll. V. 26.), Ol. LXXXIX. 1.: atqui exul

fait per viginti annos (Th. V. 26.): rediit ergo Ol. XCIV. 1., exiguu post finitum bellum tempore, annos natus sexaginta septem ferme. Quae si certa sunt, ut videntur utique esse, quid fiet Marcellino, qui §. 34.: λέγεται δ' αὐτὸν—παύσασθαι τὸν βίον ὑπὲρ τὰ πενήκοντα ἔτη.? Quis enim sanae mentis eum, qui ultra annum sexagesimum septimum vitam extendit, plus quinquaginta annis natum obisse dicet? Neque tamen tanti est hoc testimonium, ut eo fretus reliquas computationes multo certiores contemnas, Kruegerum secutus ad Dionysii Hal. Histor. p. 91.: praesertim quum huius quidem narrationis qui auctor ei sit, prodat neminem, sed simplici λόγῳ tribuat. Hinc neque Dodwellum sequor, qui in Annal. Thucyd. vocabulum πενήκοντα ex numeri octoginta signo π corruptum esse coniecit, eoque octoginta amplius annorum aetatem Thucydidi ad iudicavit. Sed considera quae mirae ratiocinationes ex hac coniectura progenitae sint. Quoniam enim tredecim ad minimum annos finito bello superstitem fuisse Thucydidem putabant, ea adducti, relictâ computatione multo probabilior: aliis praeterea rationibus nonnullis indagatis post reditum demum elaborare opus suum coepisse statuerunt, quos inter Poppo quoque est Vol I. P. I. p. 30. sqq. Qua quidem de re ego longe secus iudico. Cicero de Orat. II. 13.: « hos libros, inquit, tum scripsisse dicitur, quum a re publica remotus, atque, id quod optimo cuique Athenis accidere solitum est, in exilium pulsus sit.» Idem Plutarchus de Exil. p. 605. C.: καὶ γὰρ τοῖς παλαιοῖς, ὡς ἔοικεν, αἱ Μοῦσαι τὰ κάλλιστα τῶν συνταγμάτων καὶ δοκιμώτατα φνγὴν λαβοῦσαι συνεργὸν ἐπετέλεσαν. Θουκυδίδης Ἀθηναῖος συνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων (quae ipsius Thucydidis verba sunt prima) ἐν Θράκῃ περὶ τὴν Σκαπτὴν ὕλην. Idem affirmat Marcellinus §. 25., qui famam adeo perceperat, sub platano Thucydidem scripsisse. Neque aliter, nisi si contorqueas, verba

ipsius Thucydidis possunt accipi Θουκυδίδης Ἀθηναῖος, ξυνέγραψε τὸν πόλεμον, — ἀρξάμενος ἐκθὺς καθισταμένον κ. τ. λ., quae non dixisset, si primis tantum lineis commentarios descripsisset. Iam vero finem belli commemorat ipse non uno loco, velut I. 13. ἔτη δ' ἐστὶ μάλιστα τριακόσια ἐς τὴν τελευτὴν τοῦδε τοῦ πολέμου ὅτε Ἀμεινοκλῆς Σαμίους ἦλθε. V. 26. ἔτη δὲ ἐς τοῦτο τὰ ξύμπαντα ἐγένετο τῷ πολέμῳ ἐπὶ καὶ εἴκοσι. paucisque verbis interiectis: αἰεὶ γὰρ ἔγωγε μέμνημαι, καὶ ἀρχομένον τοῦ πολέμου καὶ μέχρις οὗ ἐτελεύτησε, προφερόμενον ἐπὶ πολλῶν ὅτι τρεῖς ἐννέα ἔτη δέοι γενέσθαι αὐτόν. ἐπεβίων δὲ διὰ παντός αὐτοῦ, αἰσθανόμενός τε τῇ ἡλικίᾳ καὶ προσέχων τὴν γνώμην, ὅπως ἀκριβές τι εἶσομαι. quae verba et ipsa virum indicant talem, qui per totum bellum non iuvenis quidem vixerit, sed tamen non debilitatus senectute: id quod apprime congruit cum ea quam secuti sumus temporum ratione. Atqui si necatus est Thucydides aliquanto post reditum suum, qua tandem ratione in primo adeo libro belli finem poterat commemorare? Statuendum ergo videtur, neque in Thracia eum historiam elaborasse sed nude tantum litteris consignasse quae singula compererit, brevissime ac sine ullo ornatu, nec statim post reditum obisse. Verum enimvero cogita, quas in difficultates iam revolvaris. Non urgeam illud, Lucianum, qui in libello de longaevis cunctos enumerat et reges ducesque et philosophos, poetas, rhetores, historicos, grandaeva senectute insignes, plane non ponere Thucydidem, quamvis hic nobilis scriptor sit multoquo multis aliis, quos commemorat, nobilior: qui scrupulus idem de Herodoto potest moveri. Erit fortasse qui etiam hoc argumentum velit infringere, si contendam, non posse ulla ratione Thucydidis id opus senis putari septuagenarii vel octogenarii, cuius dudum evanuerint vires; quum tota dispositione atque enarratione, et praecipue orationum vigore summopere insigni, vir ostendatur egregia aetatis ingeniiue florens

maturitate. Sed hoc, quaeso, perpende, quam fuisse absurdus putandus sit Thucydides, qui quum in ipso belli initio scribendum illud sibi proposuisset, id quod ipsum testari vidimus, atque huic operi totam vitam addixisset suam, rei excellentia maximopere captus, ut non ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα ἀκούειν, sed κτῆμα ἐς αἰὲν proponere voluerit, qui huius, inquam, operis perfectionem in incertum distulisset tempus, quadraginta belli initio annos natus. Quis enim belli finem certo ipsi praedixerat, quod diuturnum fore persuadebant omnia? quis, non diuturnius ter novem annis (V. 26.)? Num tam dementem fuisse opinaris, ut superstitem se illi fore crediderit sine dubitatione? Quid? quod nihil prorsus causae erat, cur finem belli exspectaret; cuncta potius ut statim accingeretur suadebant, sedes quieta, otium, ad exquirendam veritatem omnis generis facultates. — Intelligis haud dubie, standum esse in veterum testimoniis, qui in Thracia historiam eum elaborasse affirmant. Ac facile quidem ea indagabitur ratio, qua quomodo finem belli ipso primo commemorare libro potuerit explicetur. Neque enim editi sunt ipso vivo Thucydide, quum non essent ad finem perducti, neque nunc sint, sed postea editi a Xenophonte: quod disertis verbis affirmat Diogenes L. II. 57. Poterat ergo scriptor supplere atque elimare quaecunque videbatur, posteaque inserere quae postea facta erant. Neque id semel tantum evenit apud antiquos, sed in Aristotelis imprimis et Theophrasti libris conspicuum est, de quibus vera edocuit Niebuhrius.

Itaque si haec neminem movebunt, ut veterum testimoniis reiectis paulo post reditum interisse, scripsisse in Thracia Thucydidem neget: multo minus movebunt, quas praeterea attulerunt rationes duas: alteram, post mortem demum Archelai, quae Ol. accidit XCV. 1., Thucydidem inclaruisse tradi a Praxiphane apud Marcellinum §. 30., al-

teram, quod mentionem fecerit (III. 116.) eruptionis Aetnae ignium tertiae, quae fuerit Ol. XCVI. Quas levi negotio evertam. Mittam enim, non idoneum auctorem esse Praxiphanem rei contra multos alios testes statuendae, quippe hominem prorsus ignotum. Aio autem primum, corruptum esse hunc locum, ac nomen Archelai regis, cui nunquam cum Thucydide negotii fuerat aliquantillum, ut gloriam eius nec tollere posset nec deprimere, ad superiora pertinere, ubi de aequalibus Thucydidis dicitur, quaque ratione. Deinde, si depravata esse haec verba negaveris, ipsa te conficient: nam nequeunt certe intelligi de viro ipso, sed debent de eius opere, in quo solo gloria eius vertebatur: quod quum non editum sit ante ipsius mortem, necesse est decesserit aliquanto ante Olympiadem eam ipsam nonagesimam quintam. De tertio argumento, quo permotus, ut videtur, etiam Dahlmannus Thucydidem septuaginta quinque ad minimum annorum attigisse statuit aetatem Quaest. histor. T. II. p. 217., sufficiet ad Dorvillium provocasse, qui τὸ πρότερον βεῦμα, hoc est e tribus alterum, accidissee docuit Ol. LXXV. 4., tertium Ol. LXXX. 2., Siculis p. 241.: cui addas Heynium Exc. X. ad Virg. Aen. III.

Relictis tandem his quaestionibus progrediens ulterius in verba offendo nonnulla, quae me aliquantum torserunt, §. 35.: *ξηλωτῆς δὲ γέγονεν ὁ Θουκυδίδης —, ἀσαφῶς δὲ λέγων ἀνὴρ ἐπιτηδες, ἵνα μὴ πᾶσιν εἶη βατός κτλ.* Quamquam enim illud *λέγων* potest ad *γέγονεν* referri, male tamen habet coniunctio haec duorum membrorum dissimilium, additamque nomen *ἀνὴρ*. Corrigendum puto *ἀσαφῶς δὲ λέγειν ἀνὴρ* (sive ὁ ἀνὴρ) *ἐπιτηδεύει κτλ.* Ceterum quae sequuntur verba *ἵνα μὴ πᾶσιν εἶη βατός*, sumta esse nemo vidit ex epigrammate in Thucydidem (Anal. Brunck. T. III. p. 265.), cuius hexametri alterius initium hoc est: *εἰμὶ γὰρ οὐ πάντεσσι βατός.*

In laudibus ingenii Thucydidis, quod praecipue in ora-

tionibus cernatur, haec verba leguntur §. 38.: .... μόνος ὁ συγγραφεὺς ἐξεῦρέ τε δημηγορίας καὶ τελείως ἐποίησε μετὰ κεφαλαίων καὶ διαιρέσεως, ὥστε καὶ στάσει ὑποπίπτειν· ὅπερ ἐστὶ λόγων τελείων εἰκὼν. Ad quem locum Poppo p.329.: »Interpretantur, inquit, ut ad certum causae statum revocari possint.« Scilicet non satis intellexisse videtur quid sit στάσις. Est autem vere status causae, locutione rhetorica, hoc est id quod ex prima conflictione nascitur, genus quaestionis, ut interpretatur Quintilianus I. O. III. 6., qui locus ea de re classicus est; paullo diverse Cicero Top. 15.; cf. Hermogenem περὶ στάσεων; argum. ad Demosth. Leptin. p. 2. Wolf, et ad Aeschinis Or. in Ctesiph. At ὑποπίπτειν est revocari posse ad aliquid, prorsus ut Germanicum: sic ipse noster §. 42.: ἐξαιρέτως δὲ ἡ Θουκυδίδου ἐν τοῖς τρισὶν εἰδεσιν ὑποπίπτει. iterum §. 41. οὐχ ὑποπίπτει μέτρῳ τινί. Iam vero non sana sunt verba μετὰ κεφαλαίων καὶ διαιρέσεως: nam τὰ κεφαλαῖα sunt διαίρεσις, et διαίρεσις fit κεφαλαίσις: ut infra §. 41. λέγομεν ὅτι ἀλλ' ἡ συγγραφὴ κεφαλαίσις διαιρεῖται καὶ ἐπὶ εἶδος ἀνάγεται ῥητορικῆς. Atque inspicere modo rhetores Graecos, velut Hermogenem, in hac re tota. Quare aut delendum est verbum καὶ, aut, quod magis probo, transponendum est ita: ἐξεῦρέ τε δημηγορίας καὶ τελείως ἐποίησε καὶ μετὰ κεφαλαίων διαιρέσεως. Iam haec bene habent. At non bene, quae subsequuntur: ὅπερ ἐστὶ λόγων τελείων εἰκὼν. Nam quod ad certum quaestionis genus orationes possunt revocari, id earum non imago est, sed virtus. Accedit, quod ἡπερ ἐστὶ λόγων τελείων εἰκὼν dicendum erat, non ὅπερ. Quapropter ego sic prorsus existimo, emendandum esse: ὅπερ ἐστὶ λόγων τελείων οἰκεῖον.

Vindicat auctori suo Marcellinus librum οὐκ ἄνυστον, idque rectissime; fatetur tamen non similem eum esse ceteris. Quod excusat his verbis (§. 44.): ἔνθεν καὶ λέγομεν ὡς ἀσθενέστερον πέφρασται καὶ ὀλίγον καὶ ὁλίγον ἀρρωστικῶν

αὐτὴν φαίνεται συντεθεικώς. Ubi et καὶ et ὀλίγον molesta sunt. Senserunt difficultatem editores: e quibus Bekkerus ὀλίγον coniecit: Optime si structura expediretur. Corrigendum est: ἀσθενέστερον πέφρασται κατ' ὀλίγον, καθότι κτλ. » scriptus est languidius paullo, inde quod debiliorem eum composuisse apparet. « Dictum est κατ' ὀλίγον ut κατὰ βραχύ Platoni Tim. p. 27. πάντες ὅσοι καὶ κατὰ βραχὺ σωφροσύνης μετέχουσιν — θεὸν αἰὶ πον καλοῦσιν, κατὰ μικρὸν eidem Sophist. p. 241. Similiter cum substantivo saepe κατὰ praepositionem coniungunt adverbii notione cum alii, tum vero imprimis Thucydides, quem solet noster imitari, ut κατὰ τάχος, aliaque permulta.

Hactenus quae ad Marcellinum adnotanda habebam ipsum. Restant quaedam ad spurias libelli partes observanda: quae quidem paucioribus expediam.

Τὰ δὲ τῶν ἄλλων ἐξ ἐτῶν, traditur §. 45., πράγματα ἀναπληροῦ ὃ τε Θεόπομπος καὶ ὁ Ξενοφῶν, οἷς συνάπτει τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν. Ubi quidem ἡ Ἑλληνικὴ ἱστορία et αἰδὲ idem sunt subiectum; atque omnino structura non placet. Cui nisi novam explicationem adhibueris atque speciem rei omnino immutantem, legendum dixerim ὅς συνάπτει. Similiter leve vitium, sed tamen vitium, subest in his verbis §. 46.: καὶ ἀπελθὼν, ὧς φησιν, ἐν τῇ Θράκη, τὸ κάλλος ἐκεῖ τῆς συγγραφῆς συνέθηκεν. Quod Thucydides ipse non dicit usquam, non magis quam quae sequuntur. Corrige ergo ὧς φασιν.

Missa quae §. 48. est lacuna in verbis καὶ γὰρ ὠνόμασεν, in quibus sententia facile suppleri potest ex ipso scriptore, verba non possunt, ad locum devenio vicinum, ipsum quoque corruptum, §. 49. Namque auctor quum Thucydidem fabulas solum ad explicandam veritatem inserere docuit, duobus exemplis aliis hoc adiungit: καὶ ὁ Ἀλκμαίων ὅτε σωφρονεῖν μνημονεύεται, ἐνθα τὰ τῆς σωφροσύνης αὐτοῦ νήσους ποιεῖ. Quae et structura carent et sensu. Locus

Thucydidis est II. 102., nota fabula: ὁ δ' ἀπορῶν, ὥς φασι, μόλις κατενόησε τὴν πρόσχωσιν ταύτην τοῦ Ἀχελῷου, — καὶ κατοικισθεὶς ἐς τοὺς περὶ Οἰνιάδας τόπους ἐδονάστευσε κ. τ. λ. Ad sensum ergo recte Casaubonus supplevit ita: Καὶ ὁ Ἀλκμαίων δὲ ὁ Ἀμφιάρεω μνημονεύεται, ἔνθα τὰ περὶ τὸν Ἀχελῷον καὶ τὰς πρὸ αὐτοῦ νήσους ἱστορεῖ. Sed recipere in textum non debebat Henr. Stephanus, in editione secunda. Ac si eo quod sanus redditus est Alcmaeo, insulae non solum incultae essent, sed etiam factae, stare posse putarem posterius sententiae membrum, contortius quidem illud paullo, sed quod tamen sensu non careret. Nunc ita restituendum hunc locum censeo: καὶ ὁ Ἀλκμαίων ὅτ' (ut ὅτε positum sit pro ὅτι, tempore significato loco rei ipsius simpliciter) ἐσωφρόνει, μνημονεύεται ἔνθα τὰ τῆς σωφροσύνης αὐτοῦ νήσους ποιεῖ οἰκητάς, vel, si mavis, νήσους οἰκίζει.

Quod verissime scriptor iste in Thucydide extollit §. 51., in designandis hominum ingeniis ac moribus praecipuam eius vim cerni ac virtutem, exemplis hoc modo collustrat: Ὅψει γοῦν παρ' αὐτῷ φρόνημα Περικλέους, καὶ Κλέωνος οὐκ οἶδ' ὅτι ἂν εἴποι τις, Ἀλκιβιάδου νεότητα, Θεμιστοκλέους πάντα, Νικίον χρηστότητα, δεισιδαιμονίαν, εὐτυχίαν μεχρὶ Σικελίας, καὶ ἄλλα μυρία. In quibus duo sunt, quae animum meum acriter offendunt, Θεμιστοκλέους πάντα et Νικίον εὐτυχία: neque enim πάντα seu omnia quisquam sic vocavit virtutes omnes ac vitia, neque εὐτυχία affectio est animi, quam orationibus exprimere possit scriptor vel maxime egregius. Itaque, quanquam de priore illo certo pronuntiare lubricum possit videri, sic tamen emendari optime arbitror, ut scribatur Ὅψει γοῦν παρ' αὐτῷ φρόνημα Περικλέους καὶ Κλέωνος οὐκ οἶδ' ὅτι ἂν εἴποι τις, Ἀλκιβιάδου νεότητα, Θεμιστοκλέους παυνοργίαν (eam vero non nimis malevolo accipiendam sensu, ut saepenumero) Νικίον χρηστότητα, δεισιδαιμονίαν, εὐψυχίαν μεχρὶ Σικελίας, καὶ ἄλλα μυρία.